

RĂZBOIUL NAȚIONAL REVOLUȚIONAR AL POPORULUI SPANIOL. 1936—1939

EMA NASTOVICI

Războiul național revoluționar al poporului spaniol a constituit o etapă extrem de importantă în îndelungata luptă revoluționară și patriotică a oamenilor muncii din Spania. Lupta eroică a poporului spaniol pentru apărarea cuceririlor revoluționare, a democrației, împotriva fascismului și pericolului de război a înscris o pagină de neșters în lupta generală a forțelor democratice din întreaga lume.

Apariția unui focar de război în Extremul Orient, prin agresiunea Japoniei împotriva poporului chinez, instaurarea nazismului în Germania, subjugarea Etiopiei de către Italia fascistă au pus omenirea în fața unui pericol grav, făcând necesară concentrarea tuturor eforturilor în vederea stăvilirii cursului periculos al evoluției internaționale.

Anii 1935—1938 au fost, totodată, și anii unor succese remarcabile pe linia realizării unității de acțiune a forțelor democratice în lupta împotriva pericolului ce amenința omenirea. De o deosebită însemnătate au fost victoriile obținute de forțele democratice antifasciste în alegerile din primăvara anului 1936 în Spania și Franța și instaurarea în cele două țări a unor guverne de Front popular. În obținerea acestor rezultate un rol hotărâtor l-a avut activitatea partidelor comuniste de mobilizare a maselor populare la efortul de menținere și consolidare a unității forțelor democratice în lupta împotriva fascismului intern și extern.

*

În ianuarie 1936, în urma înțelegerii dintre grupările de stînga, s-a format Frontul popular în care au intrat Partidul republican de stînga, condus de fostul șef al guvernului republican Manuel Azaña, Uniunea Republicană, în frunte cu Martinez Barrio, Partidul comunist spaniol, Partidul socialist, Partidul catalonez de stînga, Partidul socialist și comunist din Catalonia și Uniunea generală a oamenilor muncii, care număra circa un milion de membri.¹⁾

¹ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol împotriva intervențiștilor italo-germani și a rebelilor fasciști, 1936—1939*, București, E.S.P.L., 1956, p. 12.

Crearea Frontului popular a făcut posibilă unitatea de acțiune a proletariatului, a țărănimii și a păturilor mijlocii de la orașe împotriva fascismului. Datorită unității existente între forțele de stînga, Frontul popular a reușit victoria în alegerile de la 16 februarie 1936. În parlament s-a creat o majoritate de stînga. Ea cuprindea 158 deputați burghezi republicani, față de 62 în 1933; 88 deputați ai partidului socialist față de 58 în 1933; 17 deputați comuniști față de 1 în 1933. Din 473 de deputați, 268 reprezentau partidele muncitorești și republicane de stînga, iar 204 partidele de dreapta și centru.²⁾

Succesul obținut de forțele democratice în alegerile din februarie reflecta procesul de maturizare politică care a permis înțelegerea necesității unității pentru reîntronizarea și dezvoltarea democrației, pentru preîntîmpinarea consolidării forțelor de dreapta și instaurarea fascismului la putere. Rezultatul alegerilor a confirmat concepția posibilității instaurării democrației în Spania pe cale pașnică, prin alegeri.³⁾

Guvernul de front popular condus la început de Azaña, iar după ce acesta a devenit președintele Republicii⁴⁾, de Casares Quiroga, și-a început activitatea în condiții grele datorate sabotajului economic și politic al marelui capital, oligarhiei financiare și moșierilor. Sub presiunea acestor forțe, față de care guvernul se ferea să ia măsuri de constrîngere, treptat s-a ajuns la o stare de spirit pesimistă în legătură cu perspectivele aplicării măsurilor din programul Frontului popular.

Partidul comunist spaniol nu și-a trimis reprezentanți în guvernele Azaña și Quiroga. După părerea conducătorilor partidului comunist spaniol, „cauza trebuie căutată în poziția adoptată de partidele republicane și de socialiști. Partidele republicane susțineau că formula „un guvern republican pur“ ar permite liniștirea reacțiunii. Centriștii din partidul socialist socoteau că conducerea guvernului Republicii trebuie să o aibă burghezia cu vederi republicane”.⁴⁾ Dacă socialiștii se gîdeau să participe la guvern în felul în care o făcuseră în 1931 — aprecia Partidul comunist — aceasta însemna lichidarea a tot ce era nou, a tot ce a adus în politica spaniolă Frontul popular și subordonarea partidului socialist burgheziei.⁵⁾

Cu fiecare zi, situația, ca urmare a insuficienței măsurilor întreprinse de guvern, se înrăutățea, atît din punct de vedere economic cît și politic. Pe de o parte, evaziunea de capitaluri submina economia țării, iar, pe de altă parte, reacțiunea, înfrîntă în alegerile din februarie, dejucată în intențiile ei de a pune mîna pe putere „pe cale legală“, trecea la pregătirea recuceririi ei pe cale militară.⁶⁾ Acțiunea fascistilor din 11 iulie 1936, din Valencia, cu scopul dezlănțuirii rebeliunii, anihilată de riposta hotărîtă a maselor

² *Ibidem.*

³ *Istoria kommunisteskoj partii Ispanii...* Gosudarsvennoe izdatelstvo politiceskoj literaturi, Moskva, 1961, p. 106.

* Manuel Azaña a devenit președinte al Republicii în mai 1936 (*ibidem*, p. 120).

⁴ *Ibidem*, p. 120.

⁵ *Ibidem.*

⁶ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 15.

populare, ar fi trebuit să trezească la realitate guvernul Quiroga, să-i impună luarea unor măsuri drastice împotriva celor ce se făcuseră vinovați. Dar guvernul se menținea pe aceeași poziție de subapreciere a pericolului ce amenința Republica.

Partidul comunist spaniol nu înceta să avertizeze asupra pregătirilor reacțiunii, asupra legăturilor dintre aceasta și forțele reacționare externe care urmăreau răsturnarea regimului democrat.

În cuvîntarea rostită înaintea alegerilor din 16 februarie, la teatrul de operetă din Madrid, José Diaz a avertizat că dacă după crearea guvernului de stînga conducătorii acestuia vor lăsa în fruntea armatei pe generali fasciști și monarhiști „...atunci victoria Frontului popular va fi numai relativă și va dura doar atîta vreme cît îi va fi necesar reacțiunii să-și strîngă forțele”.⁷⁾

În presa comunistă au fost demascați generali care pregăteau răsturnarea regimului democratic al Frontului popular. În organul central al partidului comunist, „Mundo Obrero” din 27. II. 1936 se spunea: „...în posturi înalte din armata spaniolă se găsesc oameni ca Goded, Franco, Franjul, Martinez Anido și mulți alți fasciști — generali și ofițeri, cerem înlocuirea lor imediată și democratizarea armatei”.⁸⁾

La 12 mai 1936, în timpul crizei guvernamentale provocate de alegerea lui Azaña în postul de președinte al Republicii, într-o declarație oficială a partidului comunist se sublinia că una din sarcinile imediate ce stă în fața noului guvern este „...curățirea armatei de elementele fasciste participante la complotul împotriva Republicii”.⁹⁾

Cu o lună înainte de izbucnirea rebeliunii, conducătorii partidului comunist l-au vizitat pe Quiroga, căruia i-au înfățișat fapte concrete cu privire la pregătirile militare ale fasciștilor. Șeful guvernului a răspuns ironic: „comuniștii văd comploturi și în farfuria cu supă”.¹⁰⁾

În declarația partidului comunist din 12 iunie 1936 se spunea de asemenea: „Elementele reacționare și fasciste își intensifică pregătirile în vederea unei lovituri de stat pentru a desființa libertățile poporului... Partidul nostru, protestînd cu indignare împotriva acestor acțiuni criminale și cerînd guvernului să ia măsuri împotriva dușmanilor poporului, cheamă, totodată, masele populare din Madrid și din întreaga Spanie să intensifice lupta împotriva fascismului, împotriva terorismului criminal al acestei bande de asasini”.¹¹⁾

Dar guvernul, care ducea o politică oscilantă, n-a luat măsurile necesare pentru a zădărnici planurile reacțiunii, care devenea tot mai insolentă. Profitînd de îngăduința guvernului, căpeteniile militare și politice reacționare acționau aproape fațiș împotriva lui.

⁷ *Istoria kommunisteskoii partii Ispanii*, p. 120.

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem*, p. 121.

¹¹ Dolores Ibarruri, *Singura cale*, Ed. Poliică, București, 1963, p. 244.

Din păcate, eforturile partidului comunist spaniol de mobilizare la vigilență nu au avut întotdeauna ecoul dorit. Unii conducători ai partidelor din Frontul popular nu au luat în serios aceste avertismente.

În aceste condiții, reacțiunea din Spania a dezlănțuit rebeliunea fascistă, din 18 iulie 1936. Izbucnită din „ura de clasă față de Republică a aristocrației latifundiare și a oligarhiei plutocratice, ale căror interese economice se împleteau strâns și care nu acceptau nici dezvoltarea economică a țării, nici cea mai mică atingere a privilegiilor lor de clasă și de castă”¹²), rebeliunea s-a bucurat, încă înainte de a începe, de sprijinul dictatorilor fasciști din Europa: Hitler și Mussolini. Planurile rebeliunii au fost elaborate în cancelariile din Berlin și Roma. Chiar asupra conducătorilor ei au hotărât cei care se angajau s-o „sprijine”. Inițial, printre conducătorii potențiali ai rebeliunii erau considerați generalul Sanjurjo, Martinez Anida și Franco. Martinez Anida era apreciat de Canaris, șeful serviciului de spionaj nazist, ca „...șeful cel mai capabil și cel mai potrivit pentru realizarea planurilor germane”. Dar, la izbucnirea rebeliunii, Martinez Anida fiind bolnav nu a putut părăsi Portugalia, iar Sanjurjo dispăruse de pe arena politică în urma accidentului de avion suferit în drum spre Spania. Rolul de căpetenie a rebeliunii i-a revenit lui Franco.¹³)

Rebeliunea a început în noaptea de 17 spre 18 iulie, în Marocul spaniol și în insulele Canare. Stația de radio din Ceuta a transmis fraza convențională: „În toată Spania cerul e fără nori”. O serie de generali, care pînă acum se dăduseră drept republicani, au aderat chiar din prima zi la rebeliune. Mulți, deținînd funcții importante în armată, purtau nume bine cunoscute și asupra cărora partidul comunist avertizase cu mult înainte.

Pericolul ce amenința Republica era deosebit de mare. Rebelii dispuneau de arme, unități militare bine încheiate, ofițeri și generali care cunoșteau bine meseria armelor, dușmani învederați ai Republicii. Pericolul era cu atît mai mare cu cît nici acum conducătorii Republicii nu recunoșteau prezența lui. După izbucnirea rebeliunii, Quiroga declara că „...pe peninsulă nu există nimeni, absolut nimeni, care să fie amestecat într-o întreprindere atît de absurdă”, fiind, după el, vorba numai de o rebeliune cu caracter local.¹⁴)

După ce rebeliunea a devenit evidentă, impunîndu-se măsuri imediate pentru înăbușirea ei, guvernul s-a dovedit neputincios, iar Quiroga a demisionat. Martinez Barrio, care l-a înlocuit, nu a trecut nici el la luarea măsurilor necesare, ci se gîndea la tratative cu căpeteniile rebelilor, înclinînd chiar „...dacă va fi nevoie să le cedeze cîrmuirea țării”.¹⁵) Aceasta a fost o expresie evidentă a lipsei de fermitate politică și teamă față de popor.

Guvernul Martinez Barrio a fost pur și simplu măturat de acțiunea maselor populare, care cereau apărarea cu fermitate a cuceririlor revoluționare.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Documente asupra lui Franco și regimul său*, Ed. „Apărarea Patriotică”, București, 1946, p. 5.

¹⁴ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 15.

¹⁵ *Ibidem*, p. 17.

Noul guvern, în frunte cu republicanul de stînga José Giral, a trecut la luarea unor măsuri mai hotărîte pentru organizarea luptei împotriva rebelilor. Deși nu făceau încă parte din guvern, reprezentanții partidelor și organizațiilor muncitorești au reușit totuși să impună luarea măsurilor cerute de situație.

Partidul comunist spaniol s-a aflat, ca și în luptele anterioare, în fruntea acțiunilor de apărare a Republicii. Cu toate că măsurile luate de guvernul José Giral au fost încă ezitante, insuficiente, acțiunea maselor a reușit să respingă atacurile rebelilor în importante orașe și regiuni ale țării: Barcelona, Madrid, Valencia, Țara Bascilor, Asturia, în parte în Andaluzia, Estremadura și Castilia.¹⁶⁾

Marinarii au rămas fideli Republicii și, îndepărtînd ofițerii reacționari, au adus cea mai mare parte a flotei de partea guvernului republican. Același lucru s-a petrecut și în aviație.¹⁷⁾

În aceste condițiuni, rebelii fasciști au reușit să cucerească numai poziții izolate în nordul și sudul țării; după trei săptămîni de lupte, două treimi din teritoriul Spaniei, cu centrele urbane cele mai importante, erau tot în mîna guvernului republican.

Începea astfel un război de poziție care trebuia să permită forțelor populare să cîștige timp, să se organizeze, să-și creeze o armată, să impulsioneze dezvoltarea industriei de armament, să mobilizeze toate resursele țării pentru învingerea dușmanului.

Această situație nu era însă pe placul căpeteniilor rebeliunii. Ei porniseră acțiunea, convinși că vor lichida foarte repede forțele republicane. Rezistența opusă de mase le-a dejucat aceste planuri. Teritoriul de care dispuneau nu le putea furniza cele necesare continuării rebeliunii, pe acest teritoriu neexistînd o industrie minieră și metalurgică cît de cît importantă.¹⁸⁾ Salvarea nu le mai putea veni decît din afară.

În august 1936, Franco a cerut ajutor Germaniei naziste, prin intermediul agentului Abwehr-ului, Langenheim, care a plecat urgent de la Tetuan la Berlin, în acest scop.¹⁹⁾ Concomitent s-a acționat și la Roma, prin intermediul lui Roatta, șeful serviciului de spionaj italian²⁰⁾, pentru a urgenta ajutorul solicitat de Franco. Hitler și Mussolini erau prea adînc amestecați și interesați în deznodămîntul evenimentelor din Spania pentru a nu răspunde cererii lui Franco.

Din acest moment a început intervenția fățișă și masivă a Germaniei hitleriste și Italiei fasciste împotriva poporului spaniol. Făcînd o apreciere retrospectivă asupra intervenției Germaniei în Spania, generalul Reichenau pune cu deosebită claritate în evidență scopurile urmărite: „Ar fi o greșală să se considere războiul din Spania drept un război de ordin secundar. Spania ne-a învățat multe lucruri. În Spania am îndreptat unele greșeli ale

¹⁶ *Ibidem*, p. 19.

¹⁷ Ignacio Hidalgo de Cisneros, *Cotitura*, Ed. polit. București, 1966, pp. 276—284.

¹⁸ Dolores Ibarruri, *Singura cale*, p. 275.

¹⁹ *Documente asupra lui Franco și regimului său...*, p. 7.

²⁰ *Ibidem*.

strategiei noastre militare ; intervenția în Spania constituie nu numai o școală de război extrem de prețioasă, ci și o politică strălucită ...intervenția noastră în Spania ne-a permis să ne consolidăm pozițiile pe principalele linii strategice ale Franței și Angliei".²¹

În ce privește interesul Italiei, era legat de năzuința de a-și asigura poziții strategice prin cucerirea insulelor Baleare sau acelei părți a Africii de Nord care i-ar fi permis să domine în Mediterana.²²

Iată ce considerente au stat la baza „ajutorului” dat lui Franco în lupta împotriva poporului spaniol. Însuși Franco a fost transportat de un avion aparținând Luft-Hansei la Tetuan. Avioanele germane și vasele italiene au început să transporte trupele rebele în Spania și să aducă masive transporturi de arme și muniții rebelilor.²³

Astfel că poporul spaniol a trebuit să lupte nu numai împotriva rebelilor ci și a intervenției străine germano-italiene. „Aceasta a dat războiului dus de poporul spaniol caracterul unui război național revoluționar”²⁴, purtat pentru apărarea suveranității și independenței naționale.

Era de așteptat ca, în situația grea care se crease, Republica Spaniolă să găsească sprijinul ce-i era necesar la statele care, ca și ea, erau membre ale Ligii Națiunilor, organizație care proclama ca unul din scopurile principale : lupta împotriva agresiunii și războiului. Dar, guvernele Franței și Angliei, cu care Republica Spaniolă avea legături diplomatice și convenții comerciale, au refuzat să vândă republicanilor armament. Acestor guverne le era bine cunoscută pregătirea rebeliunii din Spania cu sprijinul Germaniei și Italiei și scopurile urmărite de cele două state. Teama de a se pune rău cu dictatorii europeni răzbate și din următoarea frază a lui Yvon Delbos : „După câte înțeleg, guvernul republican — guvern legal — membru al Ligii Națiunilor, va fi în drept să ceară aliaților săi cel puțin arme și muniții... Nu ne vom afla atunci într-o situație periculoasă față de Roma și Berlin ?”²⁵ Ce era de făcut ? Soluția găsită de Léon Blum a fost a se discuta la Londra situația și a se adopta o poziție care să nu jeneze planurile lor de împăcare cu dictatorii.

²¹ Citat de Dolores Ibarruri în *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 20.

²² *Ibidem*, p. 21.

²³ Pe lângă O.K.W. s-a format un Stat Major special pentru a asigura intervenția militară germană în Spania. La început a funcționat sub conducerea generalului Wilberg, de unde și numele Statului Major „W”, apoi a generalului Jaenecke. Acesta a jucat rolul hotărâtor în organizarea „Legiunii Condor”, sub comanda generalilor Sperrle, Richthofen și Volkman, ca și în expedierea, la bordul navelor organizației „Kraft durch Freude”, a armelor, instructorilor, trupelor din toate armele, ce aveau misiunea de a participa direct la luptă. După cum declară Jaenecke, cu ajutorul primit din partea Germaniei, Franco a putut transporta în 14 zile aproximativ 18.000 de soldați și ofițeri marocani complet echipați de la Tetuan la Algesiras. Tot el face cunoscute însă elemente care atestă intensificarea comerțului cu Germania, prin firmele organizate acum sau dezvoltarea celor existente anterior, punând astfel în evidență un alt element ce a stat în spatele „ajutorului dat lui Franco” (*Documente asupra lui Franco și regimului său...*, pp. 11—19).

²⁴ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 19.

²⁵ Geneviève Tabouis, *20 de ani de tensiune diplomatică*, București, 1965, p. 306.

Pentru premierul englez, Baldwin, sprijinirea Spaniei prin Liga Națiunilor era inacceptabilă. „Interesul păcii ne impune să raliem toate țările în jurul doctrinei „neintervenției“, care permite o localizare a incendiului”,²⁶ afirma Baldwin. Iată cum, sub paravanul păcii, era ascunsă îngrijorarea față de evoluția internă a Republicii Spaniole. Căci, așa cum afirmă Dolores Ibarruri: „Nici burghezia franceză și nici capitalismul englez nu doreau victoria Spaniei populare”.²⁷

După 37 zile de tratative cu principalele puteri ale Ligii Națiunilor s-a ajuns, la 30 august, la un „pact de neintervenție“, la sugestia Franței. Se încerca astfel să se dea o justificare legală refuzului permanent de a permite achiziționarea de echipament militar de către reprezentanții Republicii Spaniole.²⁸

Guvernul Statelor Unite, atunci când exportatorii americani au vrut să facă uz de dreptul lor legal de a vinde arme guvernului republican spaniol, a impus votarea unui amendament la legea neutralității (1.I.1937), aplicarea ei extinzându-se și la războaiele civile. Astfel, piața americană era închisă achiziționării pentru guvernul legal spaniol. Măsura viola nu numai dreptul internațional, dar și Tratatul de la Madrid din 1902, dintre S.U.A. și Spania.²⁹

Concomitent, guvernele Angliei, Franței și S.U.A. vindeau arme Germaniei și Italiei, care le expediau lui Franco.

Văzînd că „Comitetul de neintervenție“ este folosit de cercurile reacționare împotriva Republicii Spaniole³⁰, guvernul Sovietic, care intrase în acest comitet pentru a apăra și de la tribuna acestuia drepturile poporului spaniol, a declarat, la 23 octombrie 1936, că „...nu se poate considera legat prin acordul cu privire la neintervenție într-o mai mare măsură, decît oricare dintre ceilalți participanți la acest acord”.³¹ Considerînd că acest comitet s-a transformat într-o politică de intervenție directă și brutală în treburile poporului spaniol, guvernul U.R.S.S. proclama deschis solidaritatea sa cu poporul spaniol și dreptul său de a ajuta Republica Spaniolă în lupta împotriva agresiunii fasciste.³²

Războiul național revoluționar al poporului spaniol a oferit lumii un demn exemplu de solidaritate, de luptă a forțelor democratice. Partidele comuniste au fost în primele rînduri ale acțiunilor de solidaritate. Dar nu numai comuniștii ci și alți antifasciști, democrați, personalități politice sau ale vieții culturale mondiale, oameni simpli sau savanți de valoare mondială

²⁶ *Ibidem*, p. 312.

²⁷ Dolores Ibarruri, *Singura cale...*, p. 277.

²⁸ Franța a rupt acordul comercial încheiat în decembrie 1935 cu Spania, conform căruia putea cumpăra arme în valoare de 100 milioane franci anual, impunînd și alte restricții livrărilor de armament către Spania Republicană. (Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 23).

²⁹ Alex. Vianu, *Istoria S. U. A.*, Ed. științifică, București, 1973, p. 366.

³⁰ I. M. Maiski, *Cine l-a ajutat pe Hitler*, Ed. științifică, București, 1963, p. 60.

³¹ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 27.

³² *Istoria Diplomatiei*, t. III, Izdatelstvo politiceskoi literaturî, Moskva, 1965, pp. 638—640.

s-au ridicat cu hotărîre în apărarea poporului spaniol. Încă din primele zile ale rebeliunii fasciste, luptătorii republicani s-au bucurat de sprijinul moral și material ce se îndrepta spre ei de pe toate meridianele globului. Mii de antifasciști au sosit în Spania pentru a lupta cu arma în mînă alături de poporul spaniol, pentru libertatea poporului spaniol. S-au constituit astfel brigăzile internaționale care au dat un prețios tribut de sînge pentru apărarea libertății, democrației și păcii. Era o dovadă a înțelegerii profunde a semnificației luptei poporului spaniol. Partidul Comunist Român a chemat poporul român la luptă împotriva „ajutorului dat de fascismul german, italian și portughez contra revoluției spaniole, pentru sprijinirea luptei poporului spaniol care, apărîndu-și viața și libertatea sa, apără pacea lumii”.³³

Războiul din Spania s-a desfășurat cu succese schimbătoare, cunoscînd cîteva etape mai importante. După intervenția masivă germano-italiană, el a luat o amploare din ce în ce mai mare. În nord au căzut orașele Irun și San Sebastian, la 4 și respectiv 11 septembrie, tăindu-se în acest fel orice legătură pe uscat a teritoriului republican din nord cu Franța. Una din cauzele acestei situații, după cum afirmă Dolores Ibarruri, a constituit-o reținerea de către guvernul francez a unui tren cu echipament militar trimis de guvernul spaniol apărătorilor Irunului, slăbind astfel pozițiile Republicii în nordul țării.³⁴ Din primele zile ale rebeliunii scopul rebelilor a fost ocuparea Madridului, considerată a fi ușor de realizat datorită faptului că republicanii nu aveau o armată regulată ci numai miliția populară. Ocuparea Madridului era privită ca un mare avantaj politic, moral și militar, de aceasta depinzînd în mare măsură soarta războiului. Ca atare, după succesele parțiale obținute, rebelii și-au concentrat toate forțele împotriva Madridului. În seara zilei de 6 noiembrie trupele rebele se aflau la periferia Madridului. Situația republicii devenise foarte gravă. Guvernul Largo Caballero, care înlocuise la 4 septembrie guvernul José Giral, s-a mutat la Valencia considerînd că Madridul nu putea fi apărat.

Dar, în fața pericolului, la chemarea forțelor democratice în frunte cu partidul comunist, populația Madridului s-a ridicat ca un singur om în apărarea capitalei. Mii de baricade și tranșee au fost construite într-o singură noapte. S-a format „Junta de defensa de Madrid”, un comitet militar de apărare, care a condus operațiunile în tot decursul bătăliei. La porțile Madridului rebelii au suferit o mare înfrîngere. Lozinca „No pasaran” („Nu vor trece”), lansată de partidul comunist încă la 19 iulie 1936, a devenit acum o realitate.

Un rol deosebit de important în apărarea Madridului l-a avut „Regimentul 5” creat de partidul comunist, ai cărui luptători au dat dovadă de eroism și abnegație, de înaltă organizare și disciplină. De asemenea, brigăzile internaționale. Volutari de toate naționalitățile, abia sosiți, intrau direct în luptă. „Această solidaritate, împreună cu eroismul oamenilor muncii din

³³ *Voluntari români în Spania*, E.P., Buc., 1971, p. 53.

³⁴ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 23.

Madrid, conduși de comuniști a salvat capitala Spaniei”³⁵, arăta Dolores Ibarruri.

Capitala Spaniei a stat, de altfel, neclintită pînă în ultima clipă a războiului, simbol al luptei dîrze și drepte a poporului spaniol. Toate încercările ulterioare de cucerire s-au soldat cu același eșec pentru rebeli, pînă la trădarea din martie 1939.

După marea înfrîngere a trupelor fasciste la porțile Madridului, războiul a intrat într-o nouă fază, transformîndu-se într-un război de lungă durată. Rebelii au cerut cu insistență sprijinitorilor lor de la Berlin și Roma intensificarea ajutorului pentru a putea continua lupta.³⁶

Un grup însemnat din liderii partidului socialist, printre care Julian Besteiro, Largo Caballero, Indalecio Prieto, căpeteniile anarhiste și unii politicieni burghezi republicani și naționaliști se opuneau continuării războiului și propunerilor partidului comunist menite să consolideze pozițiile Republicii.³⁷

Largo Caballero se opunea creării armatei populare, considerînd că Spania „... este o țară de partizani care nu are nevoie de o armată pentru apărarea sa”.³⁸ După formarea armatei, a respins confirmarea Comandamentului Unic, centralizarea conducerii acțiunilor militare, crearea de rezerve, dezvoltarea industriei de război și alte măsuri propuse de comuniști.

Acțiunile anarhiștilor în Aragon, măsurile arbitrarie antipopulare au dus de multe ori la desperare pe țărani. În Catalonia fabricile acaparate de anarhiști produceau nu pentru nevoile frontului ci pentru profitul personal al acestora.³⁹

La mijlocul lunii decembrie 1936, Comitetul Central al Partidului Comunist Spaniol, analizînd situația din țară după 5 luni de război, a tras concluzia că continuarea lui cu sorți de izbîndă va fi posibilă numai în condițiile schimbării structurale a situației. C. C. a publicat un document* în care erau expuse sarcinile imediate de care depindea posibilitatea continuării războiului.

³⁵ *Ibidem*, p. 29.

³⁶ *Documente asupra lui Franco și regimului său...*, p. 23.

³⁷ Dolores Ibarruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 32.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

* Cunoscut și sub numele de „Cele opt condiții ale victoriei”, documentul cuprindea următoarele măsuri: Concentrarea întregii puteri în mâinile guvernului Frontului popular, ale cărui hotărîri trebuie respectate și executate de către toți; obligativitatea serviciului militar ca singura cale spre crearea rapidă a unei armate populare care să dispună de numeroase rezerve instruite și de un corp de comandă unic competent și care să se bucure de încrederea poporului; disciplină militară în spatele frontului; încetarea acțiunilor anarhiste a „elementelor necontrolate” și lupta cu adepții concepțiilor cantonale, după care războiul privește numai acele raioane unde au loc acțiuni militare și nu întreg poporul și toate regiunile țării; naționalizarea și organizarea principalelor ramuri ale industriei și crearea unei puternice industrii de război; crearea unui consiliu industrial-economic cu participarea unui personal tehnico-ingineresc și de specialiști reprezentînd toate partidele Frontului popular care să planifice și să conducă producția industrială; controlul muncitoresc asupra producției care să acționeze în conformitate cu indicațiile planului Consiliului de conducere și care să ajute la îndeplinirea lui; dezvoltarea producției agricole de comun acord cu reprezentanții organizațiilor țărănești și cu partidele și organizațiile Frontului popular, garantarea produ-

Dar guvernul Largo-Caballero continua să manifeste insuficientă fermitate în luarea măsurilor ce se impuneau.

Luptele din iarna 1937 au rămas adînc imprimate în memoria celor ce le-au trăit. Au fost acte de eroism și solidaritate de neuitat pentru apărătorii Spaniei republicane. Pe frontul de la Jarama, în februarie 1937, în marea încheștare dintre republicani și rebeli, republicanii și voluntarii internaționali au dat, și de această dată, dovadă de curaj excepțional, de înalt eroism, de sublim spirit de sacrificiu, de solidaritate și camaraderie.⁴⁰ În fața rezistenței dîrze, fasciștii neputincioși, cu toată superioritatea numerică și de echipament militar, se găseau, după douăzeci de zile de lupte grele, tot pe linia ocupată în prima zi. Luigi Longo — comandantul brigăzilor internaționale din Spania — aprecia în mod deosebit aportul voluntarilor români în această luptă.⁴¹

Nu se stinsese încă ecoul bătăliei de la Jarama și fasciștii se pregăteau pentru o nouă ofensivă, cu scopul cuceririi Madridului. La nord-est de Madrid, de-a lungul șoselei principale Zaragoza-Madrid, pe frontul de la Guadalajara s-a declanșat cea mai puternică și ultimă ofensivă fascistă pe frontul central. Legionarii lui Mussolini ceruseră lui Franco „cîstea” de a li se încredința această operație. Dar bătălia de la Guadalajara, din martie 1937, care trebuia să ducă la victoria lui Mussolini, s-a terminat cu victoria răsunătoare a tinerei armate republicane spaniole.⁴² Deși în inferioritate numerică, republicanii sprijiniți de brigăzile 11 și 12 internaționale, în care s-a distins brigada a 12-a „Garibaldi” compusă din antifasciști italieni, au dat o ripostă hotărîtă rebelilor și intervenționiștilor străini. Și în această luptă s-au distins voluntarii români din divizionul de artilerie.

Cu toate că cele două noi ofensive ale rebelilor din ianuarie și martie 1937 împotriva Madridului au fost respinse, situația Republicii continua să rămînă critică. Ea se datora politicii capitularde și de încurajare a elementelor anarhiste și troțkiste chiar de către unii membrii ai guvernului. Acestea au organizat puciul din 3—4 mai 1937 la Barcelona, retrăgînd trupele lor de pe front, dezorganizîndu-l, lovind astfel Republica pe la spate.

Partidul comunist spaniol a cerut lui Largo Caballero să pună capăt acestor acțiuni, dar acesta a refuzat. Miniștri comuniști au ieșit din guvern, provocînd o criză guvernamentală. Forțele populare au pus capăt puciului anarhisto-troțkist de la Barcelona, dar au măturat și guvernul Largo Caballero, care a fost obligat să demisioneze. S-a format un nou guvern, în mai 1937, sub conducerea socialistului de stînga Juan Negrin. Guvernul Negrin, în care anarhiștii nu mai intrau, a început să realizeze, deși nici el suficient

---

selor muncii obținute în gospodăriile colective și individuale ; asigurarea unor prețuri echitabile la produsele agricole pe piața internațională și națională ; coordonarea producției agricole și industriale pentru ca ambele să contribuie la atingerea cît mai grabnică a țelului luptei populare în acest moment istoric — cîștigarea războiului (Istoria kommunisticeskoi partii Ispanii..., p. 150—151).

⁴⁰ Valter Roman, *Sub cerul Spaniei*, Ed. Militară, Buc., 1972, p. 164.

⁴¹ *Ibidem*, p. 165.

⁴² Dolores Ibarruri, *Singura cale*, p. 364—365.

de hotărît, propunerile comuniștilor de consolidare a Republicii, a capacității de apărare.

După eșecul celor trei ofensive de cucerire a Madridului și a puciului de la Barcelona, Franco a trecut, în ziua de 18 iunie 1937, la ofensivă în nordul Spaniei cu scopul de a lichida zona republicană din nord.

Cu tot eroismul republicanilor din nord și a sacrificiilor unităților republicane trimise în sprijinul lor în lupta de la Brunete (luptă la care a participat și divizia 35 internațională, din care făcea parte regimentul de artilerie român), ofensiva franchiștilor nu a putut fi oprită și, la 20 iulie 1937, capitala Basconiei, Bilbao, a căzut în mâna franchiștilor.

Tot pe linia ajutorării nordului și pentru a muta centrul de greutate al războiului din jurul Madridului în altă parte, trupele republicane au întreprins, la 23 august 1937, o nouă ofensivă — mai mare ca aceea de la Brunete — pe frontul din Aragon, nu departe de Saragosa. În luptele crâncene de stradă din orașele Quinto, Belchite, Codo, Medina au ieșit în evidență pregătirea militară înaltă, disciplina și entuziasmul trupelor republicane. Cu toate acestea, printr-o mare concentrare de forțe, Franco a reușit să înfrângă rezistența republicanilor și să lichideze întreaga zonă republicană din nord. În aceste lupte a căzut doctorul român Tilea care, deși a avut posibilitatea să se evacueze, a rămas alături de tovarășii săi spanioli. Așa cum aprecia Dolores Ibarruri, chiar dacă căderea nordului republican nu a putut fi împiedicată, luptele au dovedit că „... ceva se schimbase în concepțiile noului guvern despre modul de a duce războiul și, în același timp, că armata populară era în stare nu numai să se apere, ci să întreprindă acțiuni ofensive”.⁴³

Succesele obținute de armata populară spaniolă erau rezultatul direct al transformărilor revoluționare ce avuseseră loc pe teritoriul Spaniei republicane. Crearea armatei populare, reforma agrară, controlul asupra fabricilor și băncilor părăsite de stăpîni lor, recunoașterea dreptului la autonomie a naționalităților conlocuitoare etc.⁴⁴, au fost tot atâtea înfăptuiri care, cu toate limitele lor, nu au putut să nu stimuleze lupta maselor populare pentru apărarea, consolidarea și dezvoltarea lor.

Dar, situația Republicii a fost agravată de faptul că trupele rebele, legate pînă acum de frontul de nord, devenind disponibile, comandamentul fascist le-a folosit în realizarea planului lui de acțiune spre răsărit, pentru a ieși la Marea Mediterană, cu scopul tăierii teritoriului republican în două și cuceririi Cataloniei.

Pentru contracararea acestei acțiuni, armata populară a declanșat ofensiva, la 17 decembrie, asupra Teruelului. Luptele s-au desfășurat în condițiuni deosebit de vitrege. Cucerirea și menținerea Teruelului pînă în februarie 1938 a fost o grea lovitură dată planurilor franchiste de rupere a teritoriului republican în două. Aceasta și explică marea concentrare de forțe efectuată

⁴³ *Ibidem*, p. 387.

⁴⁴ José García, *Ispania norodovo fronta*, Izdatelstvo Akademii nauk C.C.C.P., Moskva, 1957, pp. 134—141.

de fasciști în contraofensiva începută încă la sfârșitul lui decembrie 1937 și încheiată în februarie 1938 cu recucerirea Teruelului. Cu ajutorul diviziilor italiene și unităților speciale germane, Franco a reluat, în martie 1938, operațiunile pe frontul de est pentru a ieși la Marea Mediterană. Realizându-și planul, a reușit să taie teritoriul republican în două și să izoleze Catalonia de restul Republicii. Armata populară, greu slăbită de lupte dar și de atitudinea funcționarilor din Ministerul apărării, care „acționau în pofida logicii și a științei militare”, cât și de „stările de spirit defetiste care existau chiar în sânul guvernului”, a fost nevoită să se retragă.⁴⁵

Apreciind că rebelii au reușit să cucerească Teruelul numai cu ajutorul Italiei și Germaniei, Juan Negrin, șeful guvernului republican, afirma: „Dacă rebelii ar fi fost nevoiți să-și cumpere materialul de război din propriile posibilități, de mult s-ar fi terminat acest război”.⁴⁶ De asemenea, considera că o cauză a greutăților poporului spaniol o constituia politica de „neintervenție” a puterilor europene. „Războiul din Spania, spunea el, nu va înceta fiindcă așa o dorește Europa; politica de neintervenție este răspunzătoare pentru marele nostru insucces, pentru bombardarea orașelor deschise, pentru acțiunile pirateresti în Marea Mediterană”... „Spania este o jertfă a intereselor externe”.⁴⁷

Împotriva tuturor greutăților, a zvonurilor despre capitulare, populația din capitala Cataloniei, Barcelona, și armata populară au hotărât să nu cedeze, să nu capituleze. Cu un eroism fără asemănare, armata republicană, întărită cu noi unități de voluntari spanioli mobilizați de partidul comunist, a reușit să oprească înaintarea inamicului și să stabilizeze frontul de-a lungul Ebrului.

În rîndurile forțelor republicane s-au adîncit elementele de divergență, mai ales ca urmare a politicii militare nefaste dusă de Ministerul de război condus de Indalecio Prieto. Ordinele militare au fost deseori în discordanță cu realitățile concrete ale frontului. Comunicatele militare anunțau pierderea unor orașe sau puncte strategice în mod neîntemeiat, fapt care dezvăluia dușmanului pozițiile republicane sau crea derută. Spatele frontului nu a fost epurat, în suficientă măsură, de elementele dușmănoase care acționau împotriva Republicii. În primăvara anului 1938 a apărut o puternică criză de guvern. Indalecio Prieto părăsea postul de ministru al apărării, iar în guvern intrau reprezentanții celor două centrale sindicale: Ramon Gonzales Peña din partea U.T.C. și Segundo Blanco de la C.N.T.⁴⁸

Juan Negrin, rămînînd în fruntea guvernului, a făcut eforturi pentru a da un plus de eficiență măsurilor acestuia, dar era încă tributatar atmosferei anterioare, inconsecvenței și concesiilor. El își expunea în „cele 13 puncte”

⁴⁵ Dolores Ibarruri, *Singura cale...*, p. 390.

⁴⁶ Juan Negrin, *Rede des spanischen Ministerpräsidenten, gehalten in Barcelona am 26 Februar 1938*, Paris, 1938, p. 13.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 12.

⁴⁸ Dolores Ibarruri, *Singura cale*, p. 391.

programul de guvernare, menit să asigure victoria asupra rebelilor, realizarea unității întregului popor în lupta pentru independență.⁴⁹

Acest program, care a deschis o largă perspectivă forțelor democratice din Spania, s-a bucurat de adeziunea poporului spaniol și mai ales a combatanților care, după cum spunea Dolores Ibarruri: „Știau acum că nu vor mai lupta multă vreme în zadar și că guvernul era hotărât să găsească o ieșire demnă din război”.⁵⁰

În condițiile grele care se creaseră pentru forțele democratice după tăierea zonei republicane în două, mulți credeau că Republica se va prăbuși, că războiul era pierdut. Capitularzii au acționat pe față pentru a preveni în această eventualitate transformarea democratică a Spaniei și mai ales creșterea rolului comuniștilor în viața politică a țării. Într-un document adresat guvernului ei au expus măsurile ce trebuiau luate, între care, „epurarea armatei și a aparatului de stat de comuniști”, vădea deschis intențiile lor. Pentru cei care mai târziu au trădat deschis republica, era mai acceptabilă pierderea războiului decât victoria comuniștilor.⁵¹

Dar guvernul de unitate națională, Juan Negrin, cu sprijinul maselor populare, cu eroismul armatei populare, a reușit să dejoace încă odată planurile franchiștilor și capitularzilor. Spre surprinderea generală din tabăra dușmanilor, la 23 iulie 1938, a fost declanșată ofensiva armatei populare pentru trecerea Ebrului, pentru reunificarea teritoriului republican. Operația de mare amploare, desfășurată în condițiuni dintre cele mai grele pentru armata populară condusă de colonelul Juan Modesto — la care au participat și cinci brigăzi internaționale — a demonstrat capacitatea de rezistență, de neînfricare și eroism a autorilor ei. Demn de menționat este faptul că primele tunuri care au trecut fluviul sub puternicul bombardament dușman au aparținut bateriei românești „Tudor Vladimirescu”, sub comanda eroicului căpitan Nicolae Cristea. Peste 300 km au fost ocupați de armata republicană pe malul drept al Ebrului, provocând stupeoare în rândurile dușmanilor din țară și de peste hotare. Peste 3 luni a durat bătălia, obligând dușmanul să concentreze toate forțele pentru recucerirea teritoriului. „Decimați, însingerați, dar cu inima vitează se retrăgeau de pe Ebru oamenii care apăraseră Madridul, care învinseseră la Guadalajara, la Brunete și la Belchite, care duseseră tot timpul greul războiului”⁵², amintește Dolores Ibarruri.

După retragerea armatelor republicane pe malul stîng al Ebrului, situația forțelor republicane a devenit foarte critică, oamenii erau istoviți, iar

⁴⁹ Programul prevedea: „...asigurarea independenței Spaniei; alungarea intervenționistilor; crearea unei Republici democrat-populare prin exprimarea liberă a voinței poporului, adică pe calea unui plebiscit după terminarea războiului; respectarea drepturilor și a libertăților naționale ale popoarelor care trăiesc în Spania; libertatea individului și a creștinătății; garantarea micii proprietăți; lichidarea marilor proprietăți funciare moșierești și predarea pământului în mâinile acelor care-l muncesc, o legislație socială progresistă; crearea unei armate populare etc.” (Valter Roman, *Despre războiul din Spania. Împotriva agresiunii fasciste, pentru libertate și democrație (1936—1939)*, în „Analele Inst. de ist. a partidului de pe lângă C.C. al P.C.R.”, nr. 4/1956, p. 60).

⁵⁰ Dolores Ibarruri, *Singura cale*, p. 399.

⁵¹ *Ibidem*, p. 400.

⁵² *Ibidem*, p. 404.

rezerve nu existau. Superioritatea inamicului în oameni, artilerie, aviație și viteză de manevrare a fost zdrobitoare.

Profitând de aceasta, inamicul s-a îndreptat spre nord urmărind să dea ultima lovitură rezistenței, tăind legăturile Republicii cu exteriorul. Slăbiciunile existente în apărarea Cataloniei au venit în sprijinul inamicului. La 23 decembrie 1938 a început puternica ofensivă inamică în Catalonia.

Pentru a zădărnici această acțiune, republicanii au făcut un nou efort, începând operațiile din Estremadura și Andaluzia. Dar, manevrele trădătorilor Republicii din Statul Major republican din zona centru-sud au sabotat aceste încercări eroice ale armatei republicane, acțiunea încheindu-se cu înfrângerea ei. La aceasta a contribuit din plin faptul că guvernul francez, închizând definitiv granița franco-spaniolă, a reținut pe teritoriul său nu numai materialul de război achiziționat de republicani dar și cel trimis de Uniunea Sovietică Republicii spaniole.⁵³

La 5 ianuarie 1939, frontul din Catalonia a fost rupt, iar la 26 ianuarie 1939, dușmanii Republicii au predat inamicului Barcelona fără lupte.⁵⁴ La 11 februarie 1939, fasciștii au ajuns la granița franco-spaniolă. Peste 300.000 de cetățeni spanioli, care nu se împăcau cu ideea victoriei franchiste, părăseau teritoriul însingurat al Spaniei.⁵⁵

Premierul Juan Negrin a fost insistent sfătuit de toți miniștrii, în afară de comuniști, să înceteze rezistența, să ceară mediația Franței și Angliei, pentru a obține de la Franco condiții „onorabile”, neprecizate însă de nimeni. Dar Negrin, care nu a vrut să fie șapul ispașitor al capitularzilor, a refuzat aceste propuneri. Cu toate acestea, nu a făcut totul pentru organizarea rezistenței, deși mai existau posibilități de a se opune dușmanului. După părerea comuniștilor, din punct de vedere militar s-ar mai fi putut rezista 5 sau 6 luni, însă „era necesară o conducere politică fermă și unitară, un comandament hotărât și leal și o politică fermă de curățire a frontului și a spatelui frontului de agenți ai dușmanului și defecțiști”.⁵⁶

Dar evenimentele s-au precipitat. Tot mai deșănțate au devenit calomniile la adresa comuniștilor, cu scopul evident de a-i compromite în fața maselor, de a-i scoate vinovați de situația grea existentă și de a-i îndepărta de la conducerea treburilor politice și armatei.

Guvernul Negrin, care după căderea Cataloniei se mutase la Madrid, hotărâ, la sfârșitul lunii februarie 1939, să se retragă la Elda, o vale mică în care se ajungea mai greu. Martines Barrio, devenit președinte al Republicii după demisia lui Manuel Azaña, din 28 februarie 1939, a acceptat acest post cu condiția ca guvernul să promoveze o politică care să ducă imediat la o pace onorabilă între toți spaniolii.⁵⁷

Dușmanii republicii erau însă departe de a accepta concesii fiind hotărâți să cucerească întreaga putere. Se bazau pe forța militară de care dispuneau în baza ajutorului primit din Germania și Italia, ca și pe elementele

⁵³ *Ibidem*, p. 422.

⁵⁴ Valter Roman, *Despre războiul din Spania...*, p. 50.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 51.

⁵⁶ Dolores Ibarruri, *Singura cale...*, p. 444.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 445.

trădătoare din teritoriul republican. La 4 martie 1939 s-a produs o rebeliune fascistă la Catargena, bază militară a Republicii, care, deși repede zdrobită în oraș, s-a soldat cu plecarea flotei republicane la Bizerta.⁵⁸

La 5 martie 1939, comandantul frontului din Madrid, colonelul Casado împreună cu Besteiro, au dat o lovitură de stat și, luând puterea la Madrid, au deschis frontul franchiștilor.

Încercările comuniștilor de a determina pe Juan Negrin să se adreseze maselor, pentru a le explica situația și a le chema la continuarea luptei, au rămas fără rezultate. Războiul național revoluționar, dus cu eroism și jertfe nenumărate de către poporul spaniol, s-a terminat prin înfrângerea sa. La 28 martie 1939, trupele fasciste intrau în Madrid. Pentru Spania începeau anii grei ai dictaturii franchiste.

Cu toată înfrângerea, lupta poporului spaniol a lăsat urme adânci în conștiința a milioane de oameni de pe tot globul. Uniunea Sovietică a dat un ajutor prețios moral, material și militar poporului spaniol. De asemenea, Mexicul, sub președinția lui Lazaro Cardenas, s-a ridicat în sprijinul luptei drepte a Spaniei republicane. În mai toate țările lumii au luat ființă comitete pentru ajutorarea Spaniei republicane care, în pofida restricțiilor guvernărilor, au venit în sprijinul poporului spaniol. Cei mai demni reprezentanți ai poporului german și italian, condamnând politica de intervenție a guvernelor lor, ei înșiși activând în condiții dintre cele mai grele, s-au solidarizat cu lupta bravă a poporului spaniol. „...lupta voastră este lupta noastră și victoria voastră începutul victoriei noastre”,⁵⁹ se spunea în declarația reprezentanților partidelor muncitorești germane semnată de Walter Ulbricht. Numeroși germani au luptat în cadrul brigăzii internaționale „Ernst Thälmann”, alături de luptătorii spanioli. Peste 3.300 de italieni au luptat în brigăzile internaționale din Spania. În mod deosebit s-a remarcat batalionul „Garibaldi” în înfrângerea, în martie 1937, a fasciștilor italieni la Guadalajara.⁶⁰

Împotriva politicii de neintervenție promovată de guvernul francez și englez, popoarele englez și francez s-au solidarizat cu Spania luptătoare, au participat efectiv la luptă pe pământul spaniol alături de republicani.

Personalități marcante ale vieții politice și culturale internaționale s-au ridicat în apărarea poporului spaniol. Unii nu au pregetat să viziteze Spania pentru a îmbărbăta prin prezența lor pe cei ce o apărau împotriva rebelilor fasciști și sprijinatorilor lor din afară. Scriitorul american Ernst Hemingway, omul politic indian Nehru, Thomas Mann, Rabindranath Tagore, Sadoveanu, D-na Sun-Iat-Sen și mulți alții au fost alături de poporul spaniol, au chemat popoarele la sprijinirea sa, la vigilență în fața pericolului ce amenința omenirea — războiul —, pentru care Spania a fost doar o repetiție generală.

Făcînd apel la „conștiința omenirii”, Tagore spunea: „Sprijiniți Frontul popular din Spania! Sprijiniți guvernul popular! Barați drumul reacțiunii!

⁵⁸ Dolores Ibaruri, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol...*, p. 47.

⁵⁹ *Mejdunorodnoia solidarnosti trudeascihsia v borbe s fasistom, protiv razviiazivanja utoroi mirovoi voini. (1933—1937)*, Sovetskaia Rossia, Moskva, 1961, p. 339.

⁶⁰ Palmiro Togliatti, *Partidul comunist italian*, Ed. Politică, București, 1960, pp. 77—78.

Milioane de oameni din toată lumea, grăbiți-vă să veniți în ajutorul democrației pentru apărarea civilizației și culturii!"⁶¹ A fost acesta un avertisment din nefericire adevărat de evoluția ulterioară a evenimentelor.

„Experiența unui sfert de veac, aprecia Santiago Carrillio *, secretar general al Partidului Comunist Spaniol, a confirmat că declanșarea războiului care a însîngerat țara noastră în anii 1936—1939, provocînd moartea a unui milion de oameni și enorme pierderi materiale, a fost nefastă pentru Spania.

Cine a pierdut și cine a cîștigat acest război?

În aparență l-am pierdut noi, republicanii și l-au cîștigat cei care se numeau pe atunci „naționaliști“. De fapt l-a pierdut Spania, poporul ei; înfrînții se aflau atît într-una din tabere cît și în tabăra adversă. El a fost cîștigat în exclusivitate de o minoritate de mari financiari și latifundiari, de oligarhia avidă să-și păstreze privilegiile și de cîteva sute sau mii de înalți funcționari care s-au îmbogățit delapidînd fondurile publice”.⁶²

Această înfrîngere „...a întîrziat și a frînat dezvoltarea economică, culturală și socială a țării... a adus mari prejudicii prestigiului și influenței sale în lume”.⁶³

Astăzi, Partidul Comunist Spaniol militează nu pentru pregătirea „unui război de revanșă” pentru înlăturarea stării de lucruri actuale, ci pentru „...a grupa toate forțele populare și patriotice, indiferent de tabăra în care au luptat în 1936—1939, indiferent de partidul din care au făcut parte părinții lor, pentru a aduce Spania la nivelul epocii și la ritmul în care pășește lumea”.⁶⁴

BIBLIOGRAFIE

1. Ibarruri Dolores, *Războiul național revoluționar al poporului spaniol împotriva intervenționiștilor italo-germani și a rebelilor fasciști, 1936—1939*, E.S.P.L.P., București, 1956.
2. Carrillio Santiago, *Ce va fi după Franco?* Ed. Politică, București, 1966.
3. *Istoria kommunisteskoii partii Ispanii*, Gosudarstvennoe izdatelstvo politiceskoi literaturî, Moskva, 1961.
4. Negrin Juan, *Die deutsche-italische Aggression gegen Spanien. Drei Reden des spanischen Ministerpräsidenten*, Genf, September, 1937.
5. *Documente asupra lui Franco și a regimului său*, Ed. „Apărării Patriotice”, București, 1946.
6. Luigi Longo, *Brigăzile internaționale în Spania*, E.S.P.L.P., București, 1957.
7. * * * *Voluntari români în Spania*, Ed. Politică, București, 1971.
8. Valter Roman, *Sub cerul Spaniei*, Ed. Militară, București, 1972.

⁶¹ *Mejdunorodnoia solidarnosti...*, p. 480.

* În anii războiului civil, Santiago Carrillio a fost conducătorul Tineretului Socialist Unificat și „...se dovedise de mult un conducător politic revoluționar, înțelegînd just rolul clasei muncitoare și al partidului ei politic”, după cum apreciază Dolores Ibarruri în lucrarea sa *Singura cale*, p. 379.

⁶² Santiago Carrillio, *Ce va fi după Franco?* Ed. Politică, Buc., 1966, p. 5.

⁶³ *Ibidem*, p. 60.

⁶⁴ *Ibidem*.